

ΣΙΒΥΛΛΙΚΟΙ ΧΡΗΣΜΟΙ*

(Εἰσαγωγικά — Ἀπόδοσις τοῦ Κειμένου — Σχόλια)

ΥΠΟ

ΣΑΒΒΑ ΧΡ. ΑΓΟΥΡΙΔΟΥ

Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

BIBLIO IV

Εἰσαγωγικὸ Σημείωμα.

Ἡ πιδ σύγχρονη ἔρευνα τοῦ κειμένου αὐτοῦ δέχεται σύνθετο τὸ χαρακτήρα του. Ἐναν ἀρχικὸ πολιτικοῦ περιεχομένου χρησμὸ τῆς ἑλληνιστικῆς ἐποχῆς (στίχ. 49-101) κάποιος Ἰουδαῖος ἐπεξεργάσθηκε καὶ ἐξέδωκε πρὸς ἐξυπηρέτησι εὐρυτέρων σκοπῶν. Ὁ ἀρχικὸς χρησμὸς διαιρεῖ τὴν ἱστορικὴ πορεία σὲ τέσσερα βασιλεια, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὁποίων ἐκύλησαν δέκα γενεές: 6 τῶν Ἀσσυρίων, 2 τῶν Μήδων καὶ 1 τῶν Περσῶν. Τὸ τέταρτο βασιλειον καὶ ἡ δεκάτη γενεὰ συμπίπτουν μὲ τὴ Μακεδονικὴ δυναστεία. Ὅσα ἀκολουθοῦν ἀπὸ τὸ στίχ. 102 περὶ τῆς Ρώμης εἶναι ἐκτὸς τῆς κανονικῆς δομῆς καὶ ἀποτελοῦν μεταγενέστερη προσθήκη ἄλλου χρησμοῦ. Εἶναι ἀμφίβολο ἂν οἱ ἀκροτελεύτιοι στίχοι τοῦ βιβλίου περὶ ἐκπυρώσεως, κρίσεως καὶ ἀναστάσεως ἀποτελοῦσαν ἀρχικῶς τὴν κατακλειῖδα τοῦ ἀρχικοῦ χρησμοῦ. Οἱ στρεφόμενοι κατὰ τῆς εἰδωλολατρείας καὶ ὑπὲρ τῆς δικαιοσύνης στίχ. 1-48 ἀποτελοῦν τὸ θρησκευτικὸ προοίμιον τοῦ ἀρχικοῦ χρησμοῦ (βλ. στίχ. 47) ἀλλὰ καὶ τοῦ συνόλου τοῦ βιβλίου, ὅπως διαμορφώθηκε τελικὰ.

Αὐτὰ ποὺ γράφονται γιὰ τοὺς Μακεδόνες (στίχ. 88 ἐξ.) δὲν καταλήγουν δοξολογικά. Παρὰ τὴν καύχηση τῶν Μακεδόνων ὅλα πῆγαν πρὸς τὸ κακό. Πρέπει, λοιπόν, νὰ δεχθῇ κανεὶς ἀντιμακεδονικὴ τάσι εἰς τὸν ἀρχικὸν χρησμὸν, ποὺ γράφτηκε κάποτε μετὰ τὸ θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου. Εἰς τὸν συγγραφέα, ποὺ, κατὰ τὰ συμφραζόμενα, τὸν πλαισίωσε καὶ τὸν διεμόρφωσε κάποτε μετὰ τὴν καταστροφὴ τῆς Ἱερουσαλὴμ (στίχ. 116) καὶ τὴν ἔκρηξι τοῦ Βεζουβίου εἰς τὰ 79 μ.Χ. (στίχ. 130 ἐξ.) — ἡ ἔκρηξι ἦλθε σὺν τιμωρίᾳ γιὰ τὴν καταστροφὴ τῆς Ἱερουσαλὴμ — ἀποδίδεται ἑλλειψι ὅποιοιδήποτε ἄλλου ἐνδιαφέροντος γιὰ τὸ Ἱερὸ τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ, ἀφοῦ εἰς τοὺς στίχ. 27-30 ἀπορρίπτει ὅποιαδήποτε λατρεία τοῦ Θεοῦ μέσα σὲ ἱερά. Κι' αὐτὸ κατ' ἀρχὴν καὶ ἄσχετα πρὸς τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ 80-90 μ.Χ. περίπου, ποὺ αὐτὸς ἔγραφε, δὲν ὑπῆρχε πιά Ἰουδαϊκὸ ἱερό. Τὸ ἀντίθετον, ἐνδιαφέρον γιὰ τὴ λατρεία τοῦ Θεοῦ στοὺς ἱεροὺς τύπους ἐκδηλώνεται εἰς τὰ Βιβλία III καὶ V.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 374 τοῦ προηγουμένου τεύχους.

Ὁ τόπος προελεύσεως τοῦ Βιβλίου δὲν ἔμπορεῖ νὰ προσδιορισθεῖ, ἀν καὶ ἡ ἔμφασι πρὸς καθαρμούς καὶ βαπτισμούς (στίχ. 165) ὁδήγησε μερικοὺς ἐρευνητὲς σὲ ἀναζήτησί του εἰς τὴν περιοχὴ τοῦ Ἰορδάνη.

Ὡς πρὸς τὴν διδασκαλίαν θὰ ἔμπορουσε νὰ πεῖ κανεὶς ὅτι ἡ ἱστορικὴ δομὴ εἰς δεκάδα γενεῶν μᾶς εἶναι γνωστὴ ἀπὸ τὸν Α' Ἐνῶχ, τὸ Qumran (κεῖμενα τοῦ Μελχισεδέκ), τὰ Σιβυλλικὰ βιβλία I καὶ II κτλ. τὰ τέσσερα βασίλεια εἶναι γνωστὰ ἀπὸ τὸν Δανιὴλ (κεφ. 2 καὶ 7) ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ Ζωροαστρισμό. Ἡ κηρυττόμενη σωματικὴ ἀνάστασις ἔχει τὸ παράλληλό της εἰς τὸ βιβλίον II. Ἡ ἀπόρριψις τῆς βίας (στίχ. 118) δείχνει τὴν εἰρηνιστικὴν τοποθέτησιν τοῦ συγγραφέα. Τὸ εἰδικώτερον ὁμῶς χαρακτηριστικὸν τοῦ συγγραφέα ὡς δασκάλου εἶναι τὰ περὶ βαπτισμῶν ἐνώπιον τῆς ἐρχομένης κρίσεως, πού, καθὼς σημειώνει ὁ Collins, θυμίζουν τὸν Ἰωάννη τὸν Βαπτιστὴ καὶ τὸ κίνημά του. Ἐπίσης, θὰ προσέθετε κανεὶς ὅτι ἡ καταδίκη κάθε ἐννοίας λατρείας σὲ Ἱερὸ εἶναι ἰδιάζουσα, καὶ θυμίζει τὴν ἐπίθεσιν τοῦ Στεφάνου κατὰ τοῦ Ἱεροῦ (Πράξ. 7). Καὶ ἡ ἀναμονὴ τοῦ «τέλους» εἶναι πολὺ ἔντονη. Ἀπὸ κάποιους, λοιπόν, βαπτιστικούς ἰουδαϊκοὺς κύκλους πρέπει νὰ προέρχεται τὸ κεῖμενό αὐτό. Δὲν παρουσιάζει τίποτε πού θὰ ἔμπορουσε νὰ χαρακτηρισθῇ ἰδιαζόντως χριστιανικό.

Διακήρυξη τῆς Σίβυλλας.

- Ἀκουσε, λαὲ τῆς ὑπερήφανης Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης
 ὅσα μὲ μελιστάλακτο στόμα ἀπὸ τὸ Ἱερό μας^α
 πρόκειται μὲ ὅλη τὴν ἀκρίβεια νὰ μαντεύσω.
 Δὲν εἶμαι μιὰ ψεύτρα χρησιμοδότρα τοῦ Φοίβου, τὸν ὅποιο
 5 ματαιόφρονες ἄνθρωποι ὀνόμασαν Θεό, καὶ ψεύτικα τὸν παρουσίασαν
 ὥς μάντη,

Πολεμικὴ κατὰ τῆς Εἰδωλολατρείας καὶ τῶν Ἱερῶν.

- ἀλλὰ εἶμαι μάντις τοῦ μεγάλου θεοῦ, τὸν ὅποιο δὲν ἔφτιαξαν χέρια
 ἀνθρώπων
 κατὰ τὸ ὁμοίωμα ἁλαλῶν εἰδώλων λαξευτῶν στὸ λιθάρι.
 Οὔτε αὐτὸς ἔχει οἶκο ἓνα λίθο ποὺ ἔχει συρθεῖ σ' ἓνα ναό,^β
 κουφὸ καὶ ἄφωνο, κατάρτα ποὺ φέρνει πολλὰ συμφορὰς στοὺς θνητοὺς.
 10 Αὐτὸν ὅμως δὲν μπορεῖ νὰ δεῖ κανεὶς πάνω στὴ γῇ οὔτε νὰ μετρήσει
 μὲ τὰ μάτια τῶν θνητῶν, γιὰτὶ δὲν πλάστηκε ἀπὸ ἀνθρώπου χέρι.
 Ἐνῶ δὲ βλέπει αὐτὸς καλὰ ὅλους, αὐτὸν κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ δεῖ.
 Δικὴ του εἶναι ἡ σκοτεινὴ νύχτα καὶ ἡ ἡμέρα, ὁ ἥλιος καὶ
 τὰ ἄστρα, ἡ σελήνη καὶ ἡ γεμάτη ψάρια θάλασσα,
 15 καὶ ἡ ξηρὰ καὶ τὰ ποτάμια καὶ ἡ νερομάννα ἀέναων πηγῶν,
 κτίσματα ποὺ ἔγιναν γιὰ τὴ ζωὴ, βροχὲς ἐπίσης ποὺ γεννοῦν τὸν καρ-
 πὸ τῆς γῆς, καὶ δέντρα, τὸ ἀμπέλι καὶ ἡ ἐλῆά.
 Κι' αὐτὸς ἔβαλε μέσα στὴν καρδιά μου ἓνα μαστίγιο,
 ὥστε νὰ διακηρύττω ἀκριβῶς στοὺς ἀνθρώπους παρὸν καὶ μέλλον.
 20 Ἀπὸ τὴν πρώτη γενεὰ μέχρι νὰ ἔλθῃ ἡ δέκατη. Γιὰτὶ ὅλα αὐ-
 τὸς θὰ ἀποδείξει ἐκπληρώνοντάς τα. Ἐσὺ ὅμως, λαέ, ἀκουσε
 τὴ φωνὴ τῆς Σίβυλλας, ὅταν ἀπὸ ἅγιο στόμα διευτυπώνει λόγια ἀληθῆ.

Ἐπαινος τοῦ Δικαίου.

Μακάριοι θὰ εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ἄνθρωποι στὴ γῇ,

α. Στὴν Ἱερουσαλήμ πρόκειται γιὰ διακήρυξη τῆς Ἰουδαίας Σίβυλλας, ἀν καὶ ὁ Παυσανίας λέει ὅτι ἡ Σίβυλλα εἶναι προφῆτισσα τοῦ Φοίβου (10.12.6).

β. Κατ' ἄλλη γραφή: «ναὸν λίθον ἰδρυθέντα».

- 25 ὅσοι θὰ ἀγαπήσουν τὸν μεγάλο θεό, εὐλογώντας τον
 πρὶν πιοῦν καὶ φᾶνε μένοντας πιστοὶ στήν εὐσέβεια^α.
 Αὐτοὶ θὰ ἀπορρίψουν τὸ βλέμμα ἀπὸ ὅλα τὰ ἱερά, ὅταν τὰ ἀντικρύζουν,
 καθὼς^β
 καὶ τοὺς βωμούς, μάταια κτίσματα ἀπὸ ἄφωνους λίθους,
 28α (καὶ λίθινα ἀγάλματα καὶ χειροποίητες εἰκόνες)^γ
 μολυσμένα ἀπὸ αἵματα ἔμψυχων ὄντων, καὶ ἀπὸ θυσίης
 30 τετραπόδων. Αὐτοὶ θὰ προσβλέπουν πρὸς τὴ μεγάλη δόξα τοῦ ἑνὸς Θεοῦ,
 δὲν θὰ διαπραττοῦν ἐγκληματικὸ φόνον οὔτε θὰ συναλλάσσονται πρὸς χά-
 ρη ἀπατηλοῦ κέρδους, πράγματα ποὺ εἶναι τὰ πιὸ τρομερά,
 οὔτε θὰ ἔχουν αἰσχρὸ πόθον γιὰ ξένη κοίτη
 [οὔτε γιὰ τὴ μισητὴ καὶ ἀπεχθὴ κατάχρηση τοῦ ἄρρενα].
 35 Αὐτῶν τὸν τρόπο, τὴν εὐσέβεια καὶ τὰ ἥθη ἄλλοι ἄνθρωποι
 ποτὲ δὲν θὰ μιμηθοῦν, γιὰτὶ ποθοῦν τὴν ἀναισχυντία.
 Ἀντιθέτως, τοὺς χλευάζουν καὶ τοὺς περιγελοῦν ἐμπαίζοντας.
 Παιδαριώδεις στήν ἀφροσύνη τους, θὰ ἀποδώσουν ψευδόμενοι σ' ἐκείνους
 ὅσα αὐτοὶ πονηρὰ καὶ κακὰ ἔργα διαπραττοῦν οἱ ἴδιοι.

Ἡ Ἐρχόμενη Κρίσις.

- Ὅλο τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων δύσκολα πιστεύει. Ἀλλὰ ὅταν ἔλθει
 πιά ἡ κρίσις τοῦ κόσμου καὶ τῶν θνητῶν,
 ποὺ θὰ ἐκτελέσει ὁ ἴδιος ὁ Θεός, κρίνοντας μαζὶ εὐσεβεῖς καὶ ἀσεβεῖς,
 τότε θὰ στείλει τοὺς δυσεβεῖς μέσα σὲ πύρινον ζόφο^δ
 καὶ τότε αὐτοὶ θὰ καταλάβουν ὅλη τὴν ἀσέβεια ποὺ διέπραξαν.
 45 Οἱ εὐσεβεῖς ὁμῶς θὰ παραμείνουν πάνω στήν εὐφορὴ γῇ
 ἀφοῦ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ τοὺς ἔδωσε ζωὴ μαζὶ καὶ εὐνοια.
 Ὅλα αὐτὰ θὰ γίνουν κατὰ τὴ δέκατη γενεά,

α. Ἡ εὐλογία πρὸ τῶν γευμάτων μαρτυρεῖται τόσο ὡς πρὸς τοὺς Ἑσσηίους (Ἰω-
 σηφ. Πολεμ. 2.8.5.) ὅσο καὶ ὡς πρὸς τοὺς Φαρισαίους (Berak. 3).

β. Πρὸς τὴ λατρεία τῶν εἰδώλων ἀντιπαράκειται ἡ λατρεία τοῦ Θεοῦ μετὰ τὴν ἡθικὴ
 ζωὴ. Ἡ ἀντίληψις αὕτη εἶναι δυνατὴ στὸν ἐλληνιστικὸν Ἰουδαϊσμό, μάλιστα μετὰ τὴν κατα-
 στροφή τοῦ Ἱεροῦ. Ἀποτελεῖ κοινὸν τόπον γιὰ τοὺς χριστιανούς. Εἰδικώτερα, ἡ ἀπόρριψις
 τῆς λατρείας τοῦ Ἱεροῦ καὶ τῶν θυσιῶν ζῶων μνημονεύεται ὡς χαρακτηριστικὸν τῶν Ἑβρι-
 στικῶν (Ἀναγνωρίσεις I, 54-64) καὶ τῶν Ἑλκεσαϊτῶν ὡς πρὸς τὴς θυσίης (Ἐπιφανίου,
 Κατὰ πασῶν Αἰρ. 19,3). Ἡ θέσις τῶν Ἑσσηίων εἶναι ξεκαθαρισμένη ὡς πρὸς τὸ ἱερο-
 σολυμητικὸν ἱερατεῖον, ὅχι ἐντελῶς ὡς πρὸς τὸ Ἱερὸ καὶ τὴς θυσίης.

γ. Ὁ στίχ. βρίσκεται μόνο στὴν Κλήμεντα τῆς Ἀλεξ., καὶ ὁ Geffcken τὸν ἀπορ-
 ρίπτει.

δ. Στὸ Βιβλ. II, 291 ἐξ. οἱ ἀμαρτωλοὶ «θὰ ριφθοῦν μεταξὺ πολλῶν τρομερῶν θη-
 ρίων τῆς κολάσεως εἰς τὴν Γέεννα, ὅπου ὑπάρχει ἀπέραντον σκότος».

τώρα ὅμως θὰ σᾶς πῶ αὐτὰ ποὺ θὰ συμβοῦν ἀπὸ τὴν πρώτη γενεὰ κι' ἔπειτα:

Τὸ Πρῶτο Βασίλειο.

Πρῶτα οἱ Ἀσσύριοι θὰ κυβερνοῦν πάνω σ' ὅλους τοὺς θνητούς,
 50 κρατώντας τὸν κόσμον στὴν ἐξουσία τους γιὰ ἕξη γενεές
 ἀπὸ τὸν καιρὸ τῆς ὀργῆς τοῦ Οὐράνιου Θεοῦ,
 ποὺ μαζί μὲ τίς πόλεις καὶ τοὺς ἀνθρώπους
 ἄφισε τὴ θάλασσα νὰ καλύψει τὴ γῆ, ὅταν ξέσπασε ὁ κατακλυσμός.

Τὸ Δεύτερο Βασίλειο.

Αὐτοὺς θὰ καταστρέφουν^α οἱ Μῆδοι καὶ θὰ κανχῶνται πάνω στοὺς
 55 θρόνους τους. Αὐτοὶ θὰ καταλάβουν μόνο δύο γενεές. Στὰ χρόνια
 τους θὰ συμβοῦν τὰ παρακάτω:

Θα σκοτεινιάσει μέρα μεσημέρι^β.

Τὰ ἄστρα καὶ οἱ κύκλοι τῆς σελήνης θὰ εξαφανιστοῦν ἀπὸ τὸν οὐρανό·
 κι' ἡ γῆ σειόμενη ἀπὸ τοὺς κραδασμούς ἐνὸς μεγάλου σεισμοῦ
 θὰ ρίξει κάτω πολλές πόλεις καὶ δημιουργήματα τῶν ἀνθρώπων.

60 Τότε νῆσοι θὰ ἀναδυθοῦν ἀπὸ τὰ βάθη τῆς θάλασσας.

Ἀλλὰ ὅταν ὁ μέγας Εὐφράτης πλημμυρίσει ἀπὸ αἷμα,
 τότε θὰ ριχτοῦν σὲ τρομερὸ πόλεμο οἱ Μῆδοι
 μὲ τοὺς Πέρσες. Οἱ Μῆδοι θὰ πέσουν ἀπὸ τὰ δόρατα τῶν Περσῶν
 καὶ θὰ φύγουν περνώντας τὸ μεγάλο ποτάμι τοῦ Τίγρη.

Τὸ Τρίτο Βασίλειο.

65 Ἡ δύναμη τῶν Περσῶν θὰ εἶναι ἡ μεγαλύτερη στὸν κόσμον.

Προορίζονται αὐτοὶ νὰ ἔχουν μία γενεὰ εὐτυχισμένης κυριαρχίας^δ.

Ὅλα τὰ κακὰ ποὺ εὔχονται οἱ ἄνθρωποι νὰ ἀποφύγουν θὰ συμβοῦν:

μάχες καὶ δολοφονίες, διχostasίες καὶ ἐξορίες,

πτώσεις πύργων καὶ ἀναστάτωση πόλεων,

70 ὅταν ἡ κανχόμενη γιὰ τὸν ἑαυτὸ τους Ἑλλάδα πλεύσει πρὸς τὸν εὐρὺ
 Ἑλλήσποντο^ε.

α. Ἡ Νινευὴ ἔπεσε εἰς τοὺς Μήδους, ποὺ συμμάχησαν μὲ τοὺς Βαβυλωνίους, τὸ 612 π.Χ. Οἱ βασιλιάδες ἦταν ὁ Κυαξάρης καὶ ὁ Ἀφθάγγης.

β. Ὁ Ἡρόδοτος ἀναφέρει ὅτι συνέβη αὐτὸ κατὰ τὴ μάχη τῶν Κνήδων κατὰ τῶν Λυδίων στὰ 585 π.Χ. (1.71).

γ. Ὁ Κύρος κατέλαβε τὴ Μηδεία στὰ 550 π.Χ.

δ. Ὁ Δανιὴλ 11,2 ὡς τὸν ἐκλαμπρότατο μεταξὺ πολλῶν Περσῶν βασιλέων ἀναφέρει τὸν Ξέρξη.

ε. Ἡ ἐλληνικὴ ἐκστρατεία πρὸς ἐνίσχυση τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Ἰώνων ἐναντίον τῶν Περσῶν (499 π.Χ.).

- φέρνοντας μεγάλο κακὸν στοὺς Φρυγες καὶ στήν Ἀσία.
 Μετά, λιμός καὶ ἀκαρπία θὰ ἐπισκεφθοῦν
 τὴν καλοοργωμένην σιτοφόρον Αἴγυπτον, γιὰ εἴκοσι ἐτῶν κύκλον,
 ὅταν ὁ Νεῖλος, ποὺ τρέφει τὸ σιτάρι, κρύψει τὰ σκοτεινὰ
 75 νερά του κάπου ἄλλοῦ ὑπὸ τὴν γῆ.
 Ἔνας βασιλιάς θάῤῥθῃ ἀπὸ τὴν Ἀσίαν, ὑψώνοντας μεγάλο σπαθί,
 μὲ ἀναρίθμητα πλοῖα. Θὰ περπατήσῃ τὰ ὑδάτινα μονοπάτια
 τοῦ βυθοῦ, καὶ θὰ πλεύσῃ κόβοντας στὴ μέσην ὑψικόρυφα βουνά.
 Αὐτὸν ὅμως σὰν φνιγάδα τοῦ πολέμου θὰ δεχθεῖ ἡ φτωχὴ Ἀσία.
 80 Ὅταν τὸ πύρινον κῆμα μεγάλης φλόγας πεταχθεῖ ἀπὸ τὴν Αἴτναν,
 θὰ κατακάψει ὅλην τὴν ταλαίπωρον Σικελίαν,
 καὶ ἡ μεγάλη πόλις Κρότων θὰ πέσει στὸ βαθὺ πύρινον ρεῦμα.
 Καὶ στήν Ἑλλάδα θὰ ὑπάρξουν ἀνταγωνισμοί^β. θὰ ἐκμανοῦν ὁ ἓνας ἐναντίον
 τοῦ ἄλλου, θὰ καταστρέψουν ἀπὸ τὰ θεμέλια πολλὰς πόλεις, καὶ πολλοὺς
 85 θὰ σκοτώσουν στὴ μάχῃ. Ἄλλ' ὁ ἀγώνας θὰ ἔχει ἰσορροπία ἀποτελέ-
 σματα,
 γιὰ ὅλους. Ὅταν ὅμως τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἔλθῃ στὴ δέκατη γενεὰ
 τότε θὰ ὑπάρξῃ ζυγὸς δουλείας καὶ φόβου γιὰ τοὺς Πέρσας.

Τὸ Τέταρτον Βασίλειον.

- Μετά, ὅταν οἱ Μακεδόνες ἀρχίσουν νὰ καυχῶνται γιὰ τὸ σκῆπτρον
 τους^γ,
 καὶ μετὰ θὰ ἔλθῃ πάνω στὶς Θῆβες τρομερὴ κατάληψη τῆς πόλεως,
 90 οἱ Κάρες θὰ κατοικήσουν τὴν Τύρον, καὶ οἱ Τύριοι θὰ ἀπολεσθοῦν.
 Καὶ ὅλη τὴ Σάμον θὰ καλύψει ἡ ἄμμος κάτω ἀπὸ ἀμμόλοφους.
 Ἡ Αἴγλος δὲν θάναί πιά ὁρατὴ, καὶ ἄδελφοι θὰ εἶναι ὅλες οἱ ὑποθέσεις
 τῆς Αἴγλος^δ.
 Κι' ἡ Βαβυλωνία, μεγάλη στήν ὄψιν, ἀσήμαντη ὅμως στὴ μάχῃ
 θὰ στέκεται τειχισμένη πάνω σὲ ἄχρηστες ἐλπίδες.
 95 Μακεδόνες θὰ ἀποικήσουν τὰ Βάκτρα^ε. οἱ κάτοικοι ὅμως τῆς
 Βακτρίας καὶ τῶν Σούσων θὰ φύγουν ὅλοι γιὰ τὴν Ἑλλάδα.

α. Ἡ ἐκστρατεία τοῦ Ξέρξη (στά 480 π.Χ.) κατὰ τῆς Ἑλλάδας. Ἀναφορὰ γίνεται καὶ στὴ δημιουργία καναλιοῦ στὴ Χερσονήσῳ τοῦ Ἀθῶ.

β. Ἀναφορὰ στὸν Πελοποννησιακὸν Πόλεμον 431-404 π.Χ. Κατ' ἄλλους πρόκειται γιὰ τὴν περίοδον 383-338 π.Χ.

γ. Ἡ ἐκστρατεία τοῦ Ἀλεξάνδρου κατὰ τῶν Περσῶν (334 π.Χ.). Εἰς τοὺς στίχ. 87 ἐξ. πρόκειται γιὰ τὴν κατάληψιν τῆς Θήβας ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρον τὸ 335 π.Χ., τῆς Τύρου τὸ 332 π.Χ., καὶ τῆς Βαβυλώνας τὸ 331 π.Χ.

δ. Καταστράφηκε καὶ ἐρημώθηκε τὸ Μιθριδατικὸν πόλεμον τὸ 89 π.Χ.

ε. Αὐτὸ ἐγινε στά 327-325 π.Χ.

Τότε θὰ ἔλθει ὁ καιρὸς ποὺ ὁ Πύραμος μὲ τὸ ἀργύρινο ποτάμι
προωθώντας τὴν ἀκτὴ τοῦ θὰ φθάσει τὴν ἱερὴ νήσο^α.

- Καὶ σύ, Βάρις, θὰ πέσεις, καὶ σὺ Κύζικος, ὅταν οἱ πόλεις θὰ
100 ὀλισθαίνουν, ὅταν ἡ γῆ θὰ κουνιέται ἀπὸ σεισμοὺς σὰν νὰ βράζει.
Καὶ πάνω στοὺς Ροδίου^β θὰ ἔλθει ἓνα τελευταῖο ἀλλὰ μεγάλο κακό.

Ἡ Ἀνοδος τῆς Ρώμης.

Ὅτε ἡ δύναμη τῆς Μακεδονίας θὰ ἐπιβιώσει, ἀλλ' ἀπὸ τῆ Δύση
θὰ ἀνθήσει μεγάλος ἰταλικὸς πόλεμος ἐξαιτίας τοῦ ὁποῖου ὁ κόσμος
θὰ ἐξανασταθεῖ νὰ πάρει πάνω του τὸ ζυγὸ τῶν Ἰταλῶν.

- 105 Καὶ σύ, ταλαίπωρὴ Κόρινθος, μιὰ μέρα θὰ δεῖς τὴν ἄλωσή σου.
Καρχηδόνα^δ, κ' ὁ δικός σου πύργος θὰ γονατίσει ἐπίσης στὸ ἔδαφος.

Ταλαίπωρὴ Λαοδίκεια^ε, κάποτε ἐσένα θὰ σὲ στρώσει στὸ ἔδαφος,
θὰ ξαναχτιστεῖς ὅμως σὰν πόλη καὶ θὰ σταθεῖς.

- 110 Ὡ, ὁμορφα Μῦρα τῆς Λυκίας, δὲν θὰ σὲ κρατήσῃ πάνω της ἡ σειώ-
μενὴ γῆ, ἀλλὰ θὰ σὲ ξαπλώσῃ χάμω στὴ γῆ,
κ' ἐσὺ θὰ προσέχῃσαι νὰ μποροῦσες νὰ καταφύγεις σὲ ἄλλη γῆ
σὰν ἐξόριστη· τότε ὁ Κύριος θὰ ἀπλώσῃ τὸ σκοτεινὸ νερὸ τῆς θάλασσας
μὲ βροντὲς καὶ σεισμοὺς ἐξαιτίας τῶν ἀσεβειῶν τῆς πόλης τῶν Πατάρων.
Ἀρμενία, κ' ἐσένα ἐπίσης περιμένει ἀναγκαστικὴ δουλεία^{στ}.

Ἡ Καταστροφὴ τῶν Ἱεροσολύμων.

- 115 Ἡ κακὴ θύελλα τοῦ πολέμου θὰ ἔλθει καὶ στὰ Ἱεροσολύμα^α
ἀπὸ τὴν Ἰταλία, καὶ θὰ λεηλατήσῃ τὸ μέγα Ἱερὸ τοῦ Θεοῦ,
ὅταν ἐκεῖνοι ἐμπιστευθοῦν τοὺς ἑαυτοὺς των στὴν ἀφροσύνη καὶ
ἀπορρίψουν τὴν εὐσέβεια καὶ διαπράξουν ἀκόμα καὶ στυγερεῖς δολοφο-
νίες μπροστὰ στὸ Ἱερὸν.

Τότε ἓνας μεγάλος βασιλιάς θὰ δραπετεύσῃ ἀπὸ τὴν Ἰταλία σὰν δοῦλος

α. Ὁ Πύραμος εἶναι ποταμὸς τῆς Σικελίας. Ὁ χρησμός ἀναφέρεται καὶ ἀπὸ τὸν Στράβωνα (1.3.7. καὶ 12.2.4).

β. Δὲν ξέρουμε σὲ ποῖο σεισμὸ ἐδῶ ἡ ἀναφορά, ὅταν καταστράφηκε ἡ Ρόδος, ἢ ἡ Βάρις, ἢ γειτονικὴ τῆς Κυζίκου.

γ. Πρόκειται γιὰ τοὺς Μακεδονικοὺς Πολέμους, ποὺ μὲ τὴ μάχη τῆς Πύδνας, ἔληξαν ὑπὲρ τῶν Ρωμαίων τὸ 168 π.Χ.

δ. Ἡ Κόρινθος καὶ ἡ Καρθαγέννη ἔπεσαν τὸ 146 π.Χ.

ε. Ὁ Τάκιτος μνημονεύει σεισμὸ στὴ Λαοδίκεια τὸ 60 μ.Χ.

στ. Μετὰ τὸν τρίτο Μιθριδατικὸ Πόλεμο τὸ 74-64 π.Χ.

ζ. Ἡ συμφορὰ τοῦ 70 μ.Χ. ἀπὸ τὸν Τίτο.

η. Γιὰ τὰ διαπραχθέντα ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους Ζηλωτὲς κατὰ τὴν Πολιορκίαν (βλ. Ἰωσηφ. Πολεμ. 4.3.1.).

- 120 δραπέτης χωρὶς νὰ τὸν ἴδῃ ἢ νὰ τὸν ἀκούσει κανεὶς πάνω ἀπὸ τὸν πο-
ταμὸ Εὐφράτη^α,
ὅταν μὲ τὸ φονικό του χέρι ἔφερε πάνω του τὴ μητρικὴ κατάρρα
καὶ πολλὰ ἄλλα πράγματα, ἔνεκα τοῦ στυγεροῦ φόνου^β.
Κι' ὅταν ἐκεῖνος δραπετεύει πέρα ἀπὸ τὴ χώρα τῶν Πάρθων,
πολλοὶ θὰ χύσουν τὸ αἷμα τους στὸ ἔδαφος γιὰ τὸ θρόνο τῆς Ρώμης.
125 Ἔνας ἡγέτης τῆς Ρώμης θὰ ἔλθῃ στὴ Συρίαν κι' αὐτὸς
θὰ κάψει τὸ Ἱερὸ τῆς Ἱερουσαλήμ, συγχρόνως θὰ σφάξει πολ-
λοὺς ἀνθρώπους καὶ θὰ καταστρέφῃ τὴ μεγάλη χώρα τῶν Ἰουδαίων
| μὲ τοὺς εὐρύχωρους δρόμους. Τότε πραγματικὰ ἕνας σεισμός θὰ
καταστρέφῃ συγχρόνως τὴ Σαλαμίνα καὶ τὴν Πάφο.
Ὅταν τὸ μαῦρο νερὸ χυμῇ πάνω στὸν Κύπρο, πού πλένεται ἀπὸ πολ-
λὰ κύματα^δ.

Ποικίλες Ἀναταραχές.

- 130 Ἀλλὰ ὅταν φωτιὰ πεταχτεῖ ἀπὸ ραγάδα τῆς ἰταλικῆς γῆς^ε
καὶ φθάσῃ τὸν εὐρὺ οὐρανὸ
θὰ κάψει πολλὰς πόλεις καὶ θὰ καταστρέφῃ ἀνθρώπους.
Πολλὴ τέφρα μὲ καπνὸ θὰ γεμίσει τὸ μεγάλο οὐρανὸ,
καὶ βροχὲς θὰ πέσουν ἀπὸ τὸν οὐρανὸ σὰν κόκκινη γῆ.
135 Μάθε τότε τὴν ὀργὴν τοῦ οὐράνιου θεοῦ ἀπ' αὐτό,
γιατὶ θέλουν τὴν ἀθώα φυλὴ τῶν εὐσεβῶν νὰ καταστρέφουν.
Τότε ἡ διαμάχη τοῦ πολέμου πού θὰ ξεσηκωθεῖ θὰ ἔλθῃ πρὸς τὴ
δύση, καὶ ὁ δραπέτης ἐκεῖνος ἀπὸ τὴ Ρώμη σηκώνοντας μεγάλο σπαθὶ
θὰ ἔλθῃ, ἀφοῦ περάσῃ τὸν Εὐφράτη μὲ πολλὰς μυριάδες^{στ}.
140 Ταλαίπωρη, Ἀντιόχεια, δὲν θὰ σὲ ξαναποῦν πιά πόλη.
Θὰ πέσεις κάτω ἀπὸ σπαθιὰ ἐξαιτίας τῆς ἰδίας τῆς ἀφροσύνης σου.

α. Ὁ γνωστὸς μῦθος γιὰ τὴ φυγὴ τοῦ Νέρωνα στοὺς Πάρθους. Βλ. συνέχεια τοῦ μύθου στὸ στίχ. 138.

β. Ἀναφορὰ στὴ δολοφονία τῆς Ἀγριππίνας ἀπὸ τὸ γυιὸ της (Suetonius, Nero 34· 39) τὸ 59 μ.Χ.

γ. Ὁ Τίτος.

δ. Ἐγινε τὸ 76 μ.Χ.

ε. Ἡ ἔκρηξη τοῦ Βεζούβιου στὰ 79 μ.Χ.

στ. Ὁ μῦθος τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ Νέρωνα—ἐκδικητὴ ἀπὸ τὴν Παρθία ἦταν φυσικὸ νὰ προκαλέσει τὴν ἐμφάνιση ἀπατεῶνων ὑπὸ τὸ σχῆμα τοῦ Nero redivivus. Γιὰ δύο ἀπ' αὐτοὺς ἔχουμε πληροφορίες: ὁ Τάκιτος καὶ ὁ Κάσιος (Hist. 2.8.9· Dio Cass. 64.9) ἀναφέρουν κάποιον πού παρουσιάστηκε τὸ 69 μ.Χ., ἐνῶ ὁ Σουετώνιος ἀναφέρει τὴν ἐμφάνιση κάποιου ἄλλου 20 χρόνια ἀργότερα (Nero, 57). Στὴν ἰουδαϊκὴ παράδοση ἡ περίπτωσις μυθοποιήθηκε· ὁ Νέρων ταυτίσθηκε μὲ τὸν Βελίαρ (Βιβλ. III 63-74 καὶ Ἀναλ.ψ. Ἱστ. 4,1-2).

- Ὁ λιμὸς θὰ ἐκμηδενίσει τὴ Συρία, ὅπως κι' ἓνας τρομερὸς πόλεμος.
 Ἀλλοίμονό σου ταλαίπωρη Κύπρος, ἓνα πλατὺ κῦμα τῆς θάλασσας
 θὰ σὲ καλύψει, ἀφοῦ θὰ σ' ἔχουν ἀναταράξει τρομερὲς χειμερινὲς θύελλες.
 145 Μεγάλος πλοῦτος θὰ ἔλθει στὴν Ἀσία, ποὺ κάποτε ἡ Ρώμη
 ἐλεηλάτησε καὶ τὸν μάγεψε στὰ δώματά της μὲ τὰ πολλὰ ἀγαθά.
 Δύο φορές κι' ἀκόμα παραπάνω θὰ πληρώσει πίσω
 στὴν Ἀσία, καὶ τότε θὰ ὑπάρξει πόλεμος μὲ τὸ παραπάνω.
 Τρομερὸς λιμὸς θὰ καταστρέψει τὶς πόλεις τῆς Καρίας
 150 ποὺ ὑψώνονται ὁμορφα πλάϊ στὰ νερὰ τοῦ Μαιάνδρου,
 ὅταν κάποτε ὁ Μαιάνδρος ἀποκρύψει τὸ σκοτεινὸ του νερό.

Ἡ Ἀσέβεια κατὰ τὶς Ἐσχατες Ἡμέρες.

- Κι' ὅταν χαθεῖ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἡ εὐσεβὴς πίστη^β
 καὶ τὸ δίκαιο κρυφτεῖ κάπου μέσα στὸν κόσμον
 παλίμβουλοι ἄνθρωποι, αὐτοὶ ποὺ ζοῦν μὲ ἀνόσια τολμήματα
 155 θὰ διαπράξουν ὕβρη, τρομερὰ καὶ κακὰ πράγματα.
 Κανεὶς ἀπ' αὐτοὺς δὲ θὰ λάβει ὑπόψη τοὺς εὐσεβεῖς, ἀλλὰ καὶ
 ὅλους αὐτοὺς ἀπὸ παραφροσύνη θὰ τοὺς ἐξολοθρεύσουν, ἄνθρωποι παι-
 δαριώδεις,
 ποὺ χαίρονται ἀπὸ τὶς ἀνόσιες πράξεις τους κι' ἔχουν τὰ χέρια τους
 στὸ αἷμα.
 Τότε ὅμως θὰ μάθουν πὼς ὁ Θεὸς δὲν εἶναι πιὰ εὐνοϊκός,
 160 ἀλλὰ τρίζει τὰ δόντια του ἀπὸ ὀργή καὶ θὰ καταστρέψει τὸ
 γένος τῶν ἀνθρώπων διὰ μιᾶς μέσα σὲ μιὰ μεγάλη ἐκπύρωση.

Παραίνεση γιὰ Μετάνοιαν καὶ Βάπτισμα.

- Ἔ, ἄθλιοι θρηνοί, ἀλλάξτε αὐτὰ τὰ πράγματα, καὶ μὴ ὀδηγεῖ-
 τε τὸ μεγάλο Θεὸ σὲ κάθε εἶδους ὀργή, ἀλλὰ ἀπομακρύνετε
 σπαθιὰ καὶ θρήνους, φόνους ἀνδρῶν καὶ ἄλλα κακουργήματα
 165 καὶ λοῦστε ὁλόκληρο τὸ κορμί σας σὲ συνεχῶς ρέοντα νερά.
 Ἐκτείνετε τὰ χέρια σας στὸν οὐρανὸ καὶ ζητεῖστε συγγνώμη
 γιὰ τὰ προηγούμενα ἔργα σας καὶ κάνετε ἐξιλασμό γιὰ τὴ
 φοβερὴ ἀσέβεια μὲ λόγους δοξολογίας· ὁ Θεὸς θὰ χαρίσει μετάνοιαν

α. Πρόκειται γιὰ ἀσιατικὴ ἐκφραση τῆς ἐπιθυμίας γιὰ ἐκδίκηση τῶν κακῶν ποὺ
 προέξηνσε στὴν περιοχὴ ἡ Ρώμη.

β. Πρβλ. Β' Θεσσ. 2,3.

γ. Περὶ τῆς συστάσεως βαπτισμῶν ἀπὸ τὸν συγγραφέα ἐγινε ἤδη λόγος στὸ Εἰσα-
 γωγικὸ Σημείωμα. Ὁ Riessler κάνει λόγο γιὰ βάπτισμα τῶν Προσηλύτων.

καὶ δὲν θὰ καταστρέφει. Θὰ σταματήσει τὴν ὀργήν του πάλι, ἂν ὅλοι
170 ἀσκήσετε τὴν τιμωμένη εὐσέβεια στὶς καρδιές σας.

Ἡ Ἐκπύρωση.

Ἄν ὅμως, κακόψυχοι, δὲν μὲ ὑπακούσετε, ἀλλ' ἀγαπήσετε
τὴν ἀσέβεια καὶ δεχθεῖτε ὅλα αὐτὰ μὲ κακὸ αὐτί,
θὰ πιάσει φωτιά ὁλόκληρο τὸν κόσμον^α καὶ θὰ φανεῖ σπονδαῖο
σημάδι μὲ ρομφαία καὶ σάλπιγγα μὲ τὴν ἀνατολή τοῦ ἡλίου.
175 Ὅλος ὁ κόσμος θὰ ἀκούσει μνηθημονὺς καὶ δυνατὸ ἦχο,
Θὰ καταστρέφει μὲ φωτιά ὅλη τὴ γῆ καὶ ὅλο τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων
καὶ ὅλες τὶς πόλεις καὶ τοὺς ποταμοὺς συγχρόνως καὶ τὴ θάλασσα.
Θὰ τὰ κατακάψει ὅλα, καὶ θὰ γίνουν ὅλα καπνίζουσα σκόνη.

Ἀνάσταση καὶ Κρίση.

Ἀλλὰ ὅταν γίνουν ὅλα πιά στάχτη καὶ κοντριαχτὸς
180 καὶ σβήσει ὁ Θεὸς κάθε ἀνείπωτα μεγάλη φωτιά, ποὺ ἄναψε,
ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς θὰ μορφώσει πάλι τὸ χῶμα καὶ τὰ κόκκαλα τῶν
ἀνθρώπων, καὶ θὰ κάνει τοὺς θνητοὺς, ὅπως ἦσαν πρὶν.
Καὶ τότε θὰ γίνῃ κρίση, κατὰ τὴν ὁποία θὰ δικάσει ὁ ἴδιος,
κρίνοντας πάλι τὸν κόσμον. Ὅσοι μὲ ἀσέβειες ἀμαρτήσαν,
185 αὐτοὺς θὰ καλύψει τῆς γῆς τὸ χῶμα,
καὶ ὁ εὐρύχωρος Τάρταρος καὶ οἱ στυγνοὶ στενωποὶ τῆς γέννας.
Ὅσοι ὅμως εἶναι εὐσεβεῖς, θὰ ζήσουν πάλι πάνω στὴ γῆ
κι' ὁ Θεὸς θὰ δώσει πνεῦμα καὶ ζωὴ καὶ χάρη σ' αὐ-
τοὺς τοὺς εὐσεβεῖς· τότε ὅλοι αὐτοὶ θὰ ξαναδοῦν ὁ ἕνας τὸν ἄλλο
190 βλέποντας τὸ τερπνὸ καὶ εὐχάριστό φῶς τοῦ ἡλίουβ.
Μακαριστὸς ὁποῖος ἄνθρωπος ζήσει ἐκεῖνα τὰ χρόνια.

α. Στὸ 161, ὅπως καὶ ἐδῶ, πρβλ. Β' Πέτρ. 3,6 ἐξ. Ἡ καταστροφή τοῦ κόσμου μὲ φωτιά διδάσκονταν ἀπὸ πολλοὺς κατὰ τὰ ἐλληνιστικὰ χρόνια: Τὴ βρῖσκομε, βέβαια, στὸν Πλάτωνα (Τίμαιος 22β) καὶ στοὺς Στωϊκοὺς. Κατὰ τὸν Σενέκα (Natur. Questiones 3,29), ἡ ιδέα βρῖσκεται καὶ στὸν Βηρωσσό. Ἐπίσης, στὸν Ἰώσηπο (Βίος 49· Ἀρχαιολ. 1.2.3) καὶ στὴν Β' Πέτρου, ὅπως σημειώθηκε προηγουμένως. Στὰ Περσικά θρησκευτικὰ κείμενα εἶναι συνήθης, ἐπίσης στὴν Π.Δ. (Ἀμῶς 7,4· Ἡσ. 66,16...), κι' ἀπὸ τὸν Ἰππόλυτο ἀποδίδεται στοὺς Ἑσσηίους καὶ στοὺς Φαρισαίους (Κατὰ πασῶν Αἰρ. 9). Πράγματι, μιὰ τέτοια ιδέα παρουσιάζεται στοὺς Ὑμνοὺς τοῦ Κουμράν (3,29-33) καὶ στὸν Α' Ἐνώχ 52,6, κ.ά.

β. Ἡ ἀνάσταση ἐδῶ σημαίνει γιὰ τοὺς εὐσεβεῖς ἐπάνοδο στὴ ζωὴ, πάνω στὸν ἴδιο κόσμο. Οἱ εὐσεβεῖς θὰ εἶναι φορτωμένοι ἀπὸ πνεῦμα, ζωὴ καὶ χάρη τοῦ Θεοῦ. Τοὺς ἀσεβεῖς θὰ καλύψει πάλι τὸ χῶμα, θὰ σταλοῦν στὸν Τάρταρο καὶ στοὺς στυγνοὺς στενωποὺς τῆς Γέννας.

BIBΛΙΟ V (Ἀποσπάσματα)

Εἰσαγωγικὸ Σημείωμα.

Τὸ βιβλίο αὐτὸ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἑξή χρησμούς: Ὁ πρῶτος, στιχ. 1-51, ἀποτελεῖ εἰσαγωγή γιὰ τὸ σύνολο· πρόκειται γιὰ σύντομη ἱστορικὴ ἀνασκόπησι, ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρο μέχρι τὸν Ἀδριανό. Οἱ χρησμοὶ ποὺ ἀκολουθοῦν στοὺς στιχ. 51-110, στιχ. 179-285, στρέφονται κατὰ τῆς Αἰγύπτου, ἐνῶ οἱ στιχ. 111-178 καὶ οἱ στιχ. 286-434 ἐναντίον ἀσιατικῶν πόλεων. Στούς χρησμούς αὐτούς, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ταλανισμό τοῦ ἐθνικοῦ κόσμου, ποὺ βρίσκομε καὶ στοὺς Προφῆτες τῆς Π. Διαθήκης, παρεμβάλλονται θέματα ὅπως ἡ ἐπιστροφή τοῦ Νέρωνα ὡς ἐσχατολογικῆς μορφῆς, ὁ ἐρχομὸς ἐνὸς Σωτήρα ἀπὸ τὸν οὐρανόν, ἡ τελικὴ καταστροφή τοῦ κόσμου δι' ἐκπυρώσεως. Οἱ στιχ. 435-530 ἀποτελοῦν ἕναν ἕκτο χρησμό, ποὺ σχετίζεται πάλι μὲ τὴν Αἴγυπτο. Προφανῆ χριστιανικὴ ἐπίδρασι παρουσιάζουν οἱ στιχ. 256-259.

Τὰ Σιβ. Βιβλ. III καὶ V μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ πὺς συγγενεύουν. Ἐκπροσωποῦν τὴν παράδοσι τοῦ αἰγυπτιακοῦ ἰουδαϊσμοῦ. Τὸ III ἀναπτύσσει ἴσως παραπέρα θέματα τοῦ V. Δὲν γράφτηκαν ὅλοι οἱ χρησμοὶ ταυτόχρονα. Τὸ Βιβλ. III γράφτηκε μετὰ τὴν ἰουδαϊκὴ ἐπανάστασι τοῦ 132 μ.Χ. Ἡ καταστροφή τῶν ἐθνικῶν ἱερῶν ἦταν χαρακτηριστικὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 115 μ.Χ. Πολλὰ στὸ βιβλίο αὐτὸ θυμίζουν τὴν ἀπαισιόδοξο ἀτμόσφαιρα μετὰ τὴν τελευταία ἀποτυχὴν ἐθνικὴ ἀπόπειρα τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ στὰ 132 μ.Χ.

Τὸ Βιβλ. V, ἐξάλλου, μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ ὡς ἔκφρασι τοῦ ἰουδαϊσμοῦ τῆς Αἰγύπτου μεταξὺ τῶν δύο μεγάλων ἐπαναστάσεων (70 καὶ 132 μ.Χ.). Ἀντίθετα πρὸς τὸ Βιβλ. III τὸ Βιβλ. V φανερώνει ἀποξένωσι τοῦ ἰουδαϊσμοῦ τῆς Αἰγύπτου ἀπὸ τὸ ἐθνικὸ περιβάλλον, μιὰ διαφορετικὴ στάσι πρὸς τὴ δυναστεία τῶν Πτολεμαίων. Ἐχομε χρησμούς ποὺ καταδικάζουν εἰδικὰ τὴν Αἴγυπτο. Βέβαια, ἐντονώτερα ὁ συγγραφεὺς στρέφεται κατὰ τῆς Ρώμης, στιχ. 172-178, ἐξαιτίας κυρίως τῆς καταστροφῆς τῆς Ἱερουσαλὴμ. Τὸ Βιβλ. V ἐνασμενίζει ἰδιαίτερα στὴν ἐσχατολογικὴν πιά μορφή τοῦ Νέρωνα, ποὺ θεωρεῖται ἔνοχος γιὰ μητροκτονία, ἀνηθικότητα, γιὰ τὴν καταστροφή τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ γιὰ τὴ θεοποίηση τοῦ ἑαυτοῦ του.

Ἐχωριστὸ ἐνδιαφέρον στὸ βιβλ. V παρουσιάζει ἡ σωτήρια μορφή ποὺ ἔρχεται ἀπὸ τὸν οὐρανόν. Στὸ Βιβλ. III ἐκφράζεται ἡ ἐλπίδα προελεύσεως τῆς σωτηρίας ἀπὸ τὸν οἶκο τῶν Πτολεμαίων, ἐνῶ εἰς τὸ V ἡ μορφή τοῦ Σωτῆρος συνδέεται μὲ τὸν οὐρανόν ἢ τὸν ἀστρικὸν κόσμον. Σημαίνει τοῦτο πλήρη ἀποξέ-

νωσι τῆς αἰγυπτιακῆς ἰουδαϊκῆς κοινότητος ἀπὸ τὸ περιβάλλον; Εἰς ὠρισμένα σημεῖα ἀναμένεται ἀποκατάστασι καὶ ἐνδοξασμὸς τῆς Ἱερουσαλήμ ἐπὶ τῆς γῆς, στίχ. 249-255 καὶ 420-427, ἐνῶ ἐντυπωσιάζει ἡ προφητεία τῆς καταστροφῆς τοῦ Ἱεροῦ τοῦ Ἀληθινοῦ Θεοῦ ἀπὸ τοὺς Αἰθίοπες.

Κατὰ τὰ ἄλλα, ἂν ἐξαιρέσουμε τὴν καταδίκη τῆς εἰδωλολατρείας καὶ τῶν ἡθικῶν ἐκτρόπων τοῦ ἐθνικοῦ κόσμου, τὸ ἰδιάζον τῆς εὐσεβείας τοῦ βιβλίου V εἶναι ἡ ἔμφασι εἰς τὸ Ἱερό, ἡ λατρεία καὶ οἱ θυσίαι, καὶ τοῦτο ἄσχετα ἂν ὁ Ναὸς τοῦ Ἡρώδη εἶχε καταστραφῇ. Ἴσως κάτι ἄλλο πρόχειρο νὰ ἐπῆρε τὴν θέσιν του λίγα χρόνια μετὰ τὴν καταστροφή· εἶναι ἓνα ἱστορικὸ πρόβλημα αὐτό. Τὸ Βιβλ. V, πάντως, εἰς τὸ θέμα αὐτὸ τῆς λατρείας διαφέρει καταφανῶς ἀπὸ τὸ Βιβλ. IV.

Ἱστορική Ἀνασκόπηση.

- Ἀλλὰ ἔλα τώρα καὶ ἄκουσέ με, θλιβερὴ ἱστορία τῆς Λατινικῆς φυλῆς.
 Πρῶτα ἀπ' ὅλα, πραγματικά, μετὰ τὸ θάνατο τῶν βασιλιάδων τῆς
 Αἰγύπτου, πὺν ὅλους ἡ ἰσόπεδη γῆ δέχθηκε ἀπὸ κάτω,
 καὶ μετὰ τὸν πολίτη τῆς Πέλλας^α, στὸν ὁποῖο
- 5 ὅλη ἡ Ἀνάτολὴ καὶ ἡ εὐήμεροῦσα Δύση ὑποτάχτηκαν.
 Αὐτὸν ἡ Βαβυλώνα ἔλεγξε^β, καὶ τὸ πτώμα του παρέδωκε στὸ Φίλιππο,
 ἀφοῦ εἶχε διαφημιστεῖ, ψεύτικα, ὡς γυιὸς τοῦ Δία ἢ τοῦ Ἀμμων^γ.
 Ἐπίσης μετὰ ἀπὸ ἐκεῖνον πὺν κατάγονταν ἀπὸ τῆ φυλῆ καὶ τὸ αἷμα τοῦ
 Ἀσσάρακου^δ,
 ἐκεῖνον πὺν ἦλθε στὴν Τροία, πὺν ἔσχισε τὴν ὁρμὴ τῆς φωτιᾶς,
- 10 Ἐκεῖνον ὕστερα ἀπὸ πολλοὺς ἄνακτες, πολεμοχαρεῖς ἀνθρώπους,
 καὶ μετὰ ἀπὸ νῆπια, τέκνα θηρίου πὺν τρώει τὰ πόμνια,
 θὰ παρουσιαστεῖ πρῶτα-πρῶτα ἕνας βασιλιάς πὺν θὰ συγκεφαλαιώσῃ
 μὲ δύο δέκα τὸ ἀρχικὸ γράμμα τοῦ ὀνόματός του^ε. Θὰ κάνει κατακτητή-
 σεις σὲ μακροὺς πολέμους.
 Θὰ ἔχει σὰν ἀρχικὸ γράμμα τὸ δέκα^{στ}, ἔτσι πὺν μετὰ ἀπ' αὐτὸν
- 15 θὰ βασιλεύῃ αὐτὸς πὺν ἔλαχε νὰ ἔχει ἀρχικὸ τὸ πρῶτο γράμμα τῆς ἀλ-
 φαβήτου^ζ.
 Ἡ Θοράκη θὰ ὑποταγεῖ μπροστά του καὶ ἡ Σικελία, κι' ὕστερα ἡ Μέμφις^η,
 ἡ Μέμφις, πὺν θὰ καταγκρεμιστεῖ ἀπὸ τὴν κακότητα τῶν ἡγεμόνων της
 καὶ ἀπὸ τὴν ἀδούλωτη γυναῖκα πὺν ἔπεσε στὰ κύματα.
 Αὐτὸς θὰ δώσει στοὺς λαοὺς θεσμοὺς καὶ θὰ ὑποτάξῃ ὅλα.
- 20 Μετὰ μακρὸ χρόνον θὰ παραδώσῃ τὴν ἀρχὴν σὲ ἄλλον,
 τοῦ ὁποίου τὸ ἀρχικὸ θὰ δηλώνει τὸ τριακόσια^θ,

α. Ὁ Μέγ. Ἀλέξανδρος.

β. Κατὰ τοῦ Κλήμεντος τὸν Προτρεπτικὸ X 96 «... ὃν Βαβυλὼν ἤλεγξε νεκρόν».

γ. Κατὰ τὴν ἐπίσκεψίν του στὸ Ἱερὸ τοῦ Διὸς Ἀμμωνος στὰ 332.

δ. Βασιλιάς τῆς Φρυγίας καὶ πρέπαππος τοῦ Αἰνεῖα, τοῦ ὁποίου ἡ περιπετειώδης διαφυγὴ ἀπὸ τὴν Τροία μνημονεύεται στὴ συνέχεια.

ε. Πρόκειται γιὰ τὸ ὄνομα «Καῖσαρ» (Κ=20).

στ. Julius.

ζ. Augustus.

η. Ὑπαινιγμοὶ στὶς μάχες τῶν Φιλίππων, στὸν πόλεμον μὲ τὸν Πομπήϊον, καὶ στὴν κατάκτηση τῆς Αἰγύπτου.

θ. Τιβέριος.

καὶ τὸ ἀγαπητὸ ὄνομα ἐνὸς ποταμοῦ. Θὰ κυβερνήσει τὴν Περσία
καὶ τὴ Βαβυλώνα. Θὰ κατακτήσει τοὺς Μήδους μὲ τὸ δόρυ^α.

Μετὰ θὰ βασιλέψει κάποιος πού τὸ ἀρχικὸ του δηλώνει τὸν ἀριθμὸν τρία^β.

- 25 Ὁ ἐπόμενος πού θὰ βασιλέψει θάχει ἀρχικὸ γράμμα δηλωτικὸ τοῦ δέκα
δύο φορές^γ.

Θὰ φθάσει εἰς τὰ ὕστατα νερὰ τοῦ Ὠκεανοῦ^δ
κατευθύνοντας τὴν ἄμπωτη ἐναντίον τῶν Αὔσονίων^ε.

- Καὶ μετὰ θὰ γίνῃ κυρίαρχος αὐτὸς πού ἔχει ἀρχικὸ τὸ πενήντα^{στ},
δεινὸ φεῖδι, πού φνυσομανάει τρομερὸ πόλεμο, καὶ μιὰ μέρα θ' ἀ-
30 πλώσει χέρι θανατερὸ στὴν οἰκογένειά του, καὶ θὰ ἀναταράξῃ τὰ πάντα.
Ἀθλητῆς, ἡνίοχος, δολοφόνος, τολμητῆς μυρίων πραγμάτων.

Θὰ κόψει ἐπίσης τὸ βοννὸ μεταξὺ δύο θαλασσῶν καὶ θὰ τὸ ραντίσει
μὲ αἷμα. Ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐξαφανισθεῖ, θὰ φέρῃ καταστροφὴν ὕστερα
θὰ ξαναγυρίσει παρουσιάζοντας τὸν ἑαυτοῦ τοῦ ἴσου μὲ Θεός^ζ. Ἀλλὰ θὰ
ἀποδειχθεῖ ὅτι δὲν εἶναι.

- 35 Τρεῖς βασιλιάδες, μετὰ ἀπ' αὐτόν, θὰ χαθοῦν ὁ ἕνας ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ
ἄλλου^η.

Κι' ὕστερα θὰ ἐμφανισθῇ ἕνας μεγάλος ὀλοθρευτῆς εὐσεβῶν ἀνδρῶν,
πού ἔχει ἀρχικὸ δηλωτικὸ τοῦ ἑπτὰ φορές δέκα^θ.

Ὁ γυνὴς του, μὲ ἀρχικὸ τὸ τριακόσια, θὰ τὸν ξεπεράσει καὶ θὰ πάρῃ τὸ
κοράτιος.

Μετὰ ἀπ' αὐτόν θὰ γίνῃ κυρίαρχος μὲ ἀρχικὸ

- 40 τὸ τέσσερα, ἕνας καταραμένος ἄνθρωπος, ἀλλὰ μετὰ θὰ ἔλθῃ
σεβαστὸς ἄνθρωπος μὲ ἀρχικὸ γράμμα τὸ πενήντα^ι. Καὶ μετὰ ἀπ' αὐτόν
κάποιος πού ἔλαχε ὡς ἀρχικὸ τὸ τριακόσια,
ἕνας Κέλτης ὀρειβάτης, πού θὰ τρέξει σ' ἕναν πόλεμο στὴν Ἀνατολή^{ια}.

α. Πόλεμος κατὰ τῶν Πάρθων στὰ 34-35 μ.Χ.

β. Γάτος.

γ. Κλαύδιος.

δ. Πρόκειται γιὰ τὴν ἐκστρατεία κατὰ τῆς Βρεττανίας.

ε. Αὔσωνία εἶναι ἡ Κάτω Ἰταλία, ἀλλὰ ποιητικῇ ἀδείᾳ ὀνομάζεται ἔτσι καὶ ὅλη ἡ
χώρα.

στ. Ὁ Νέρωνας. Φεῖδι βρέθηκε στὸ λαϊμὸ τοῦ, ὅταν γεννήθηκε (Τάκ. Annal. XI. 11),
θανάτωσε τὴ μητέρα του (Ο.Π. XXX 121), ἔρχισε τὴν κατασκευὴ τοῦ Ἰσμοῦ τῆς Κορίν-
θου (66-67 μ.Χ.).

ζ. Γιὰ τὴν ἀπαίτηση τοῦ Ἀντιχρίστου πὼς εἶναι Θεός βλ. Β' Θεσσ. II, 4· Εἰρην.
V, 25.1· Ἀναλ. Ἡσ. IV, 6.

η. Ὁθων, Γάλβας καὶ Βιτέλιος.

θ. Οὐεσπασιανός, πού τὸν ἀκολουθοῦν ὁ Τίτος καὶ ὁ Δομιτιανός.

ι. Νερούας.

ια. Τραϊανός.

- Δὲν θὰ ἀποφύγει ὅμως ἀταίριαστη μοίρα, θὰ ὑποκύψει.
- 45 Ξένη σκόνη θὰ καλύψει τὸ πτώμα του, μιὰ σκόνη ποὺ ἔχει τὸ ὄνομα τοῦ ἀνθους τῆς Νεμέας^α. Μετ' ἀπ' αὐτὸν θὰ βασιλεύσει ἄλλος, ἓνας μὲ ἀργυρὸ κράνος. Θὰ ἔχει τὸ ὄνομα μιᾶς θάλασσας^β.
Θὰ εἶναι ἐξαίρετος ἄνθρωπος καὶ θὰ προνοεῖ γιὰ ὅλα.
- Καὶ στὰ χρόνια σου, πανάριστε, πανέξοχε, μὲ τὴ μαύρη κόμη,
- 50 στὰ χρόνια τῶν διαδόχων σου ὅλες αὐτὲς οἱ ἡμέρες θὰ ἔλθουν.
Μετὰ ἀπ' αὐτὸν θὰ κυβερνήσουν τρεῖς, ἀλλὰ ὁ τρίτος σὲ προχωρημένη
ἡλικία^γ.

Διωγμὸς τῶν Ἰουδαίων καὶ ἀντιπάθεια κατὰ τῶν Αἰγυπτίων.

- 68 Ἐπεὶδὴ ἐξεμάνης ἐναντίον τῶν παιδιῶν μου τῶν χρισμένων ἀπὸ τὸ Θεὸ καὶ παρώτρυνες κακὰ ἐναντίον ἀγαθῶν ἀνδρῶν^δ,
- 70 σὲ ἀνταπόδοση ἔχεις (Μέμφις) μιὰ τέτοια κατάρα· σὰν τιμωρία.
Δὲν πρόκειται πιά νὰ ἀξιώσεις ὅποιοδῆποτε δίκαιο ἀνάμεσα στοὺς
μάκαρες^ε.
ἔπεσες ἀπὸ τὰ ἀστέρια, δὲν πρόκειται νὰ νεβεῖς ξανά στὸν οὐρανό.
- Αὐτὰ μοῦ εἶπε ὁ Θεὸς νὰ ἐξαγγείλω πρὸς τὴν Αἴγυπτο
κατὰ τοὺς ἔσχατους χρόνους, ποὺ οἱ ἄνθρωποι θὰ εἶναι γεμάτοι κακία.
- 75 Ἀλλ' οἱ κακοὶ ὑπομένουν τὸ κακό, περιμένοντας τὴν ὀργή
τοῦ ἀθάνατου ἀπὸ τοὺς οὐρανούς ποὺ χτυπáει βαρειά.
- 88 Καὶ σένα, Ἀλεξάνδρεια, περίφημη τροφὸς τῶν πόλεων,
δὲν θὰ σὲ ἐγκαταλείπει ὁ πόλεμος.....
- 90 Θὰ δώσεις λόγο γιὰ τὴν ὑπερηφάνεια, γι' αὐτὰ ποὺ διέπραξες πρὶν.
Θὰ μείνεις γιὰ πολὺ καιρὸ στὴ σιωπή, καὶ γιὰ τὴν ἡμέρα ἐπιστροφῆς...
Καὶ τὸ τρυφερὸ νερὸ θὰ πάφει νὰ τρέχει γιὰ σένα...^ε
- 484 Ἰσις, τρεῖς φορὲς τάλαινα θὰ μείνεις κοντὰ στὸ ρεῦμα τοῦ Νείλου^{στ}

α. Πέθανε στὴ Σελινούντα τῆς Σικελίας. Ἀπὸ σέλινο ἦταν ὁ στέφανος τῶν νικητῶν στοὺς ἀγῶνες τῆς Νεμέας.

β. Ἀδριανός.

γ. Ὁ ἓνας πρέπει νὰ εἶναι ὁ Μάρκος Αὐρήλιος, οἱ ἄλλοι δύο: ὁ Ἀντωνίνος Πίος καὶ ὁ Lucius Verus. Ὁ στίχ. 51 εἶναι ἀβέβαιος.

δ. Ἀναφέρεται γενικὰ σὲ ἐχθρότητα μεταξὺ Αἰγύπτου καὶ Ἰσραὴλ ἀπὸ τὰ χρόνια τῆς Ἑξόδου.

ε. Ὁ Νεῖλος.

στ. Ἡ Αἴγυπτος ἐγκαταλείπει τὴν παλιὰ θρησκεία καὶ προχωρεῖ στὸν Ἀληθινὸ Θεό.

μόνη, ἄφωγη μαινάδα πάνω στοὺς ἄλλους τοῦ Ἀχέροντα.

Δὲν θὰ διατηρηθεῖ πιά ἡ μνήμη σου πάνω σ' ὅλη τὴ γῆ.

Καὶ σὺ, Σέραπι, ποὺ ἀναπαύεσαι πάνω σὲ πολλοὺς ἀκατέργαστους λί-
θους,

θὰ πάθεις ἓνα πολὺ μεγάλο ἀτύχημα στὴν τρισάθλια Αἴγυπτο.

Κι' ὅσοι μὲ τὴ γοητεία τῆς Αἰγύπτου ἀπευθύνθηκαν σ' ἐσένα, ὅλοι

490 θὰ σὲ θρηνήσουν πικρά, ὅταν δεχθοῦν μὲ τὴν καρδιά τους τὸν αἰώνιο Θεό.

Ὅσοι σοῦ ἐπαλλαν θεϊκούς ὕμνους θὰ γνωρίσουν πὼς εἶσαι μηδέν.

Τότε κάποιος ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς, μὲ λινὰ φορέματα, θὰ πεῖ·

«Ἐλάτε, ἄς στήσουμε θυσιαστήριο στὸν ἀληθινὸ Θεό.

Ἐλάτε, ἄς ἀλλάξουμε τῶν προγόνων τὰ φοβερά ἔθιμα,

495 χάρη στὰ ὁποῖα τελοῦσαν λιτανεῖες καὶ τελετὲς

σὲ θέση ἀπὸ λίθο καὶ ὄστρακo, ποὺ δὲν ἐννοοῦσαν.

Ἄς στρέφουμε τὶς ψυχές μας μὲ ὕμνους δοξολογίας στὸν αἰώνιο Θεό

τὸν ἴδιο, τὸ γεννήτορα, ποὺ εἶναι αἰώνιος,

κυβερνήτης τῶν πάντων, ὁ μόνος ἀληθινός, ὁ βασιλιάς,

500 αὐτὸν ποὺ γεννάει καὶ τρέφει τὶς ψυχές, τὸν μέγα καὶ αἰδίο Θεό».

Καὶ τότε θὰ ἀνεγερθεῖ ναὸς ἅγιος καὶ μέγας στὴν Αἴγυπτο^α,

κι' ὁ θεογέννητος λαὸς θὰ προσφέρει σ' αὐτὸν θυσίες,

κι' ὁ ἀναλλοίωτος θεὸς θὰ ἐπιτρέψει σ' ἐκείνους νὰ διαβιώσουν ἐκεῖ.

Ὅταν ὅμως οἱ Αἰθίοπες ἀφίσουν τὰ ἀναιδῆ φῦλα τῶν Τριβαλλῶν^β,

505 κι' αὐτοὶ εἶναι ἐτοιμοὶ νὰ δηώσουν τὴ γῆ τῆς Αἰγύπτου,

θὰ ἀρχίσουν αὐτοὶ νὰ διαπράττουν κακά, ὥστε νὰ ἀκολουθήσουν τὰ
ἕστερα κακά,

γιατὶ θὰ καταστρέψουν τὸ μεγάλο ναὸ τῆς γῆς Αἰγύπτου.

Ὁ Θεὸς θὰ ρίξει πάνω τους τρομερὴ ὀργή, κάτω στὴ γῆ,

ἔτσι ποὺ νὰ καταστρέψει ὅλους τοὺς κακοὺς καὶ ὅλους τοὺς ἄνομους.

Δὲν θὰ ὑπάρξει λύπησι γι' αὐτὴ τὴ χώρα,

γιατὶ δὲν ἐφύλαξαν αὐτὸ ποὺ ὁ Θεὸς τοὺς ἐμπιστεύθηκε...

.....

α. Ὁ Ναὸς τοῦ Ὀνία στὴ Λεοντόπολη καταστράφηκε μὲ διαταγὴ τοῦ Βεσπανιανοῦ.

β. Οἱ Τριβαλλοὶ εἶναι Θρακικὴ φυλὴ. Οἱ Αἰθίοπες ἦταν κατὰ παράδοξιν ἐχθροὶ τῆς Αἰγύπτου. Στὸ Χρησμὸ III. 319 ἐξ. ταυτίζονται μὲ τοὺς Γῶγ καὶ Μαγῶγ, καὶ παίζουσι ἐσχατολογικὸν ρόλον. Ἴσως ἐδῶ ἀναφέρονται μὲ τὴν ἐσχατολογικὴν, ὅχι τὴν ἐθνολογικὴν ἔννοια. Ἄν ἀναφέρονται μὲ τὴν ἐσχατολογικὴν ἔννοια, τότε ὑπὸ τὴν καταστροφὴν τοῦ Ναοῦ μπορεῖ νὰ ἐννοεῖται ὁ Ναὸς τῆς Λεοντοπόλεως, ποὺ καταστράφηκε ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους. Ἀλλως, καὶ ὁ Ναὸς καὶ ἡ εἰσβολὴ πρέπει νὰ ἐκληφθοῦν ἐσχατολογικά, κι' αὐτὸ φαίνεται τὸ πιθανότερον.

Παλινόρθωση καὶ δόξα τῆς Ἱερουσαλήμ.

- 247 Ἀλλ' ὅταν ἡ περσικὴ γῆ σταματήσει τὸν πόλεμο,
τὴν πείνα καὶ τὸν ἀναστεναγμό, τότε θὰ συμβεῖ ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα,
ἡ θεία καὶ οὐράνια φυλὴ τῶν μακαρίων Ἰουδαίων,
250 πὺν ζοῦν γύρω ἀπὸ τὴν πόλιν τοῦ Θεοῦ στὸ μέσον τῆς γῆς,
θὰ ὑψωθοῦν πάνω, μέχρι καὶ τὰ σκοτεινὰ σύννεφα,
ἀφοῦ θὰ χτίσουν ἓνα μεγάλο τεῖχος γύρω-γύρω, πὺν θὰ φθάσει ὡς τὴν
Ἰόππη.

- Δὲν θὰ ἡχῇσει πὰς σάλπιγγα πὺν καλεῖ σὲ πόλεμο,
οὔτε πὰς θὰ χάνουν τὴ ζωὴ τους στὰ χέρια μαινόμενων ἐχθρῶν,
255 ἀλλὰ θὰ ἀνεγείρουν τρόπαια ἀπὸ νικημένους ἐχθρούς, εἰς τὸν αἰῶνα.

- 420 Καὶ τὴν πόλιν πὺν πόθησε ὁ Θεός, αὐτὴ τὴν ἔφτιαξε^α
πὺν λαμπρὴ ἀπὸ τὰ ἄστρα, τὸν ἥλιο καὶ τὴ σελήνη,
καὶ τὴν ἐκόσμησε καὶ ἔκανε ἓνα ἅγιο Ναὸ
περικαλλῆ ὡς πρὸς τὸ ὁμορφο Ἱερὸ καὶ ἔφτιαξε
ἓνα μεγάλο καὶ ἀπέραντο πύργο ἔκτασης πολλῶν σταδίων,
425 ὥστε νὰ ἀκουμπάει τὰ σύννεφα, καὶ ὅμως νὰ εἶναι ὁρατὸς σὲ ὅλους,
ὥστε νὰ βλέπουν ὅλοι οἱ πιστοὶ καὶ ὅλοι οἱ δίκαιοι
τὴ δόξα τοῦ αἰδίου Θεοῦ, αὐτὸ πὺν εἶχε ἐπιθυμήσει

Ἡ μορφή τοῦ Σωτήρα.

- 106 Ἀλλὰ ὅταν ἔλθῃ (ὁ Νέρων) νὰ καταστρέψῃ τὴν πόλιν τῶν μακαρίων
ἀνδρῶν,
τότε ἀπὸ τὸ Θεὸ ὁ βασιλιάς^β πὺν θὰ σταλεῖ ἐναντίον του
θὰ καταστρέψῃ ὅλους τοὺς μεγάλους βασιλεῖς καὶ εὐγενεῖς ἄνδρες.
Ἐπειτα ἡ κρίσις θὰ γίνῃ ἀπὸ τὸν αἰδίο πάνω στοὺς ἀνθρώπους.
155 Ἀλλ' ὅταν μετὰ τὸ τέταρτο ἔτος λάμψῃ μεγάλο ἀστὲρ^γ
πὺν μόνον του θὰ καταστρέψῃ τὴ γῆ ἐξαιτίας τῆς τιμῆς πὺν πρῶτοι
πρόσφεραν στὸ θαλάσσιο Ποσειδῶνα,

α. Νὰ ὑποθέσουμε πῶς ὁ Μεσσίας ἔχει ἤδη ἔλθει;

β. Ὁ Μεσσίας θὰ ἐπέμβῃ ἀπὸ τὸν οὐρανὸν γιὰ νὰ σώσῃ τὴν Ἱερουσαλήμ.

γ. Μεγάλος κομήτης πὺν παρουσιάστηκε στὰ 73 μ.Χ. (Plin. Nat. Hist. II. 25)
προδηλώνει τὴ μοῖρα τῆς Ρώμης.

- θὰ ἔλθει ἀπὸ τὸν οὐρανὸν μέγας ἀστέρας πρὸς τὴ θεία θάλασσα
καὶ θὰ κάψει τὸν βαθὺ πόντον καὶ τὴν ἴδια τὴ Βαβυλώνα
160 καὶ τὴ γῆ τῆς Ἰταλίας, ἐξαιτίας τῆς ὁποίας πολλοὶ ἄγιοι πιστοὶ
Ἑβραῖοι καὶ ἓνας ἀληθινὸς λαὸς ἀπολέσθησαν.
.....
- 256 Ῥθὰ ἔλθει πάλι κάποιος ἀπὸ τοὺς αἰθέρες ἔξοχος ἄνδρας,
(ποὺ ἀπλώσε τὰ χεῖρα του στὸ πολύκαρπο ξύλο)
ὁ ἄριστος ἀπὸ τοὺς Ἑβραίους, ποὺ θὰ κάνει μιὰ μέρα τὸν ἥλιο νὰ σταθεῖ,
μιλώντας μὲ ὁμορφη λαλιά καὶ μὲ χεῖλια ἁγνὰ
.....
.....
- 415 Γιατὶ ἓνας μακάριος ἄνθρωπος ἔχει ἔλθει ἀπὸ τὰ νῶτα τοῦ οὐρανοῦ
ἔχοντας σκῆπτρον στὸ χεῖρι, ποὺ τοῦ ἔδωκε ὁ Θεὸς
κί ἀπόκτησε κυριαρχία πάνω σὲ ὅλα πλήρη, κί ἔδωσε πίσω τὸν
πλοῦτον στοὺς ἀγαθοὺς, ποὺ οἱ προηγούμενοι ἄνδρες εἶχαν πάρει.
Κατάστρεψε κάθε πόλη ἐκ βάθρων μὲ πολλὴ φωτιά
καὶ ἔκαψε ἔθνη βροτῶν ποὺ εἶχαν πρὶν κακουργήσει.
420 [Καὶ τὴν πόλιν ποὺ εἶχε ὁ Θεὸς ἐπιθυμήσει, αὐτὴ ἔκανε
πυρὶ λαμπρῇ ἀπὸ τὰ ἄστρα, τὸν ἥλιο καὶ τὴ σελήνη,
καὶ ἐκόσμησε καὶ ἔκανε ἓνα ἅγιο Ναό,
περικαλλῆ ὡς πρὸς τὸ ὁμορφο Ἱερό, καὶ ἔφτιαξε
ἓνα μεγάλο καὶ ἀπέραντο πύργον ἑκτασῆς πολλῶν σταδίων].
.....
- Ἀνατολὴ καὶ Δύση ὕμνησαν τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ.
Γιατὶ δὲν θὰ συμβοῦν πιά τρομερὰ πράγματα στοὺς ταλαίπωρους θνητοὺς,
430 οὔτε κλεψιγαμίες οὔτε ἀνεπίτρεπτοι ἔρωτες ἀγοριῶν,
οὔτε φόνος οὔτε θόρυβος μάχης, ἀλλὰ ἄμιλλα δίκαιη γιὰ ὅλους.
Πρόκειται γιὰ τὸν ἔσχατον καιρὸ τοῦ ἁγίου λαοῦ, ὅταν ὁ Θεὸς ποὺ
βροντᾷ ἀπὸ ψηλά, κτήτορας τοῦ μέγιστου ναοῦ, φέρει σὲ πέρας αὐτά.
- Ἡ ἐπιστροφὴ τοῦ Νέρωνα.
.....
.....
- 34 Ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐξαφανισθεῖ, θὰ φέρει καταστροφὴ ὕστερα

α. Τιμωρία γιὰ τὴν καταστροφὴ τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ.

β. Χριστιανικὴ παρεμβολή.

γ. Ὁ Blass ἀναφέρει τὰ μνημονευόμενα ἐδῶ στὸ Μωϋσῆ, ἄλλοι στὸν Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, προφανῶς ὅμως πρόκειται γιὰ ὑπαινιγμὸ στὸ Λουκ. 23, 43· 44.

δ. Ὁ ἀόρ. χρον. ἢ παρακείμενος εἶναι κατὰ πρόληψιν. Μὲ συνέπεια, στὸ Βιβλ. V

Θὰ ξαναγυρίσει παρουσιάζοντας τὸν ἑαυτό του ἴσο μὲ Θεό.

- 93 Γιατὶ ὁ Πέρσης (=Νέρωνας) θὰ ἔλθει στὸ ἔδαφός σας σὰν χαλάζι

Ἄλλ' ἐκεῖνος ποὺ ἀπόκτησε τὴ γῆ τῶν Περσῶν θὰ πολεμήσει,
καὶ σκοτώνοντας τοὺς πάντες θὰ καταστρέψει ὅλη τὴ ζωή,
ὥστε νὰ μείνει τὸ ἓνα τρίτο γιὰ τοὺς ταλαίπωρους θνητούς.
Αὐτὸς θὰ ὀρμήσει μὲ ἑλαφρὸ ἄλμα ἀπὸ τὴ Δύση,
πολιορκώντας ὅλη τὴ χώρα καὶ ἀφίνοντας τὰ πάντα ἔρημα.

- 137 Οἱ ποιητὲς θὰ θρηνήσουν τὴν τρισταλαίπωρη Ἑλλάδα,
ὅταν μεγάλος βασιλιάς τῆς μεγάλης Ρώμης, ἰσόθεος, ἀπὸ
τὴν Ἰταλία κόψει τὸν τένοντα τοῦ ἰσμοῦ,
Αὐτὸς, ποὺ λένε πὼς γέννησε ὁ ἴδιος ὁ Δίας καὶ ἡ Ἥρα ἡ κυρά.
Παίζοντας σὲ θεατρικὲς παραστάσεις μελιστάλακτους ὕμνους ἀπέδιδε
μὲ μελωδικὴ φωνή. Αὐτὸς θὰ καταστρέψει πολλοὺς ἀνθρώπους, καὶ
τὴν ταλαίπωρη μητέρα του.

- 150 Κατέλαβε τὸ θεϊκὰ κτισμένο Ἱερὸν, καὶ ἔκαψε τοὺς πολῖτες
καὶ λαοὺς ποὺ ἐπῆγαν μέσα σ' αὐτό, ἀνθρώπους ποὺ ἐγὼ δίκαια ἐπήναισα.
Γιατὶ μὲ τὴν ἐμφάνισή του(;) ὅλη ἡ κτίση ταράζεται
καὶ βασιλιάδες καταστρέφονται, καὶ σ' ὅσους ἔμεινε κυριαρχία
ἐξολόθρεψαν μιὰ μεγάλη πόλη καὶ δίκαιο λαό.

- 361 Καὶ θὰ συμβεῖ κατὰ τὸν ἔσχατο καιρὸς, περὶ τὸ τέρμα τῆς σελήνης,
ἓνας πόλεμος θὰ ρίξει μὲ μανία τοὺς μὲν ἐναντίον τῶν δέ, μὲ πολλὴ σύγ-
χυση καὶ δόλο.

Καὶ τότε ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς γῆς θὰ ἔλθει ἄνθρωπος μητροκτόνος

ἡ σωτηριώδης μορφή, ἢ, κατ' ἄλλους, ὁ Μεσσίας, ἔρχεται ἀπὸ τὸν οὐρανόν. Γιὰ τὴ σωτηριώδη μορφή βλ. καὶ στὸ Εἰσαγωγικὸ Σημείωμα.

α. Βλ. παραλλ. Α' Ἐνὼχ 56,5 ἐξ. Ἀποκάλ. 9,13-18.

β. Βλ. Suetonius, Nero 20, καὶ γιὰ τὴ γέννησή του ἀπὸ τὸ Δία δῆθεν καὶ τὴν Ἥρα Ο.Π., Nero 6.

γ. Ὁ Νέρωνας βέβαια δὲν κατέλαβε τὰ Ἱεροσόλυμα, ὅμως ἡ ἰουδαϊκὴ ἐπανάσταση ἀρχισε ἐπὶ τῆς βασιλείας του καὶ ἀρχικὰ αὐτὸς ἐφρόντισε γιὰ τὴν καταστολή της.

δ. Ἴσως: θανόντος= μετὰ τὸ θάνατό του, ὅποτε οἱ βασιλιάδες ποὺ καταστρέφονται εἶναι δυνατὸ νὰ εἶναι ὁ Ὅθων, ὁ Γάλλος καὶ ὁ Βιτέλιος.

ε. Πόλεμοι καὶ καταστροφές προηγούνται τοῦ τέλους. Μεταξὺ τῶν συμφορῶν αὐτῶν καὶ ἡ ἐπιστροφή τοῦ Νέρωνα. Πῶς θὰ μπορούσε νὰ λείψει τὸ θέμα αὐτὸ ἀπὸ τὴν Ἀποκάλυψη τοῦ Ἰωάννου (Ἀποκ. 9,13-18);

- φεύγοντας καὶ σχεδιάζοντας μεγαλόστομα σχέδια στὸ μυαλό του.
 365 Θὰ καταστρέψει κάθε χώρα καὶ θὰ κατακτήσει πολλές
 καὶ θὰ σκεφθεῖ σοφότερα γιὰ ὅλα τὰ ζητήματα τῶν ἀνθρώπων παρὰ
 ὅλοι αὐτοί.
 Ἀμέσως θὰ συλλάβει ἐκείνη, ἐξαίτιας τῆς ὁποίας αὐτὸς ἀπολέσθηκε.
 Θὰ καταστρέψει πολλοὺς ἀνθρώπους καὶ μεγάλους ἡγέτες.

Ταλανισμοὶ γιὰ τὴν Ἀσία.

- 286 Ἀλλὰ γιατί φέρνει σ' ἐμένα αὐτὰ τὰ πράγματα τὸ σοφὸ μου μυαλό;
 Τώρα, ἀξιολύπητη Ἀσία θρηγῶ ἐσένα μὲ οἶκτο
 καὶ τὸ γένος τῶν Ἰώνων, τῶν Καρῶν καὶ τῶν πλούσιων σὲ χρυσάφι
 Ἀνδῶν.
 Ἀλλοίμονό σου Σάρδεις· ἀλλοίμονό σου ἀξιαγάπητη Τράλλεις,
 290 Ἀλλοίμονό σου Λαοδίκεια, ὁμορφή πόλη, πῶς θὰ ἀπολεσθεῖς
 καταστρεμμένη ἀπὸ σεισμοὺς καὶ μεταβλημένη σὲ σκόνη.
 Στὴ σκοτεινὴ Ἀσία...
 Τὸ καλοχτισμένο Ἱερὸ τῆς Ἀρτεμης στὴν Ἐφεσο,
 μὲ ἀνοίγματα τῆς γῆς καὶ σεισμοὺς θὰ κυλίσεις στὴν ὁμορφή θάλασσα.

Ταλανισμοὶ γιὰ τὴν Εὐρώπη.

- 333 Τρισδυστυχισμένη, ἐπιθυμῶ νὰ δῶ τί θὰ συμβεῖ στοὺς Θράκες

 336 Δυστυχισμένε Ἑλλήσποντεβ, μιὰ ἡμέρα οἱ ἀπόγονοι τῶν Ἀσσυρίων
 θὰ σὲ βάλουν κάτω ἀπὸ τὸ ζυγὸ τους.

 338 Ἕνας Αἰγύπτιος βασιλεὺς θὰ κατάλαβει τὴ Μακεδονία
 καὶ ξένη χώρα θὰ συντρίψει τὴ δύναμη τῶν ἡγετῶν.
 Οἱ Ἀνδοὶ καὶ οἱ Γαλάτες, οἱ Παμφύλιοι καὶ οἱ Πισιδοὶ
 θὰ κατακτήσουν μὲ τρόπο πάνδημο, ὅπλισμένοι σὲ κακὸ ἀγῶνα.

α. Σοβαρὸς σεισμὸς στὰ 17 μ.Χ. ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν Τάκιτο (Ann II 47) καὶ τὸν Πλίνιο (Nat. Hist. II 86). Δώδεκα πόλεις καταστράφηκαν σὲ μιὰ νύχτα, καὶ οἱ Σάρδεις ἔπαθαν τὶς σοβαρότερες ζημιές. Τὸ Ἱερὸ ὅμως τῆς Ἀρτεμης διατηρήθηκε, ἀφοῦ ἀργότερα μετατράπηκε σὲ χριστιανικὸ ναό.

β. Ὁ Ξέρξης, στὰ 481 π.Χ.

γ. Σέλευκος ὁ Ι νίκησε τὸν Λυσίμαχο τῆς Θράκης στὰ 281 π.Χ., ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος δολοφονήθηκε ἀπὸ Πτολεμαῖο τὸν Κεραυνό, καὶ αὐτὸς ἀπὸ τοὺς Γαλάτες στὰ 280 π.Χ.

Τρισδυστυχισμένη Ἰταλία, θὰ μείνεις πανέρημη καὶ ἄκλαυτη.

Ταλανισμοὶ γιὰ τὴ Βαβυλώνα.

- 434 Ἀλλοίμονό σου, Βαβυλώνα, μὲ τὸ χρυσὸ θρόνο καὶ τὸ χρυσὸ σανδάλι.
Γιὰ πόλλα χρόνια σὺ ἦσουν τὸ μόνο βασίλειο ποὺ κυβερνοῦσε τὸν κόσμο.
Ἐσὺ ποὺ ἦσουν πρὶν μεγάλη καὶ οἰκουμενική, δὲν θὰ εἶσαι πιά
ἀπλωμένη σὲ χρυσὰ βουνά^α καὶ τὰ ρεύματα τοῦ Εὐφράτη,
Θὰ ἰσοπεδωθεῖς ἀπὸ τὸν κλονισμό τοῦ σεισμοῦ. Οἱ φοβεροὶ Πάρθοι
θὰ σὲ καταλάβουν δλόκληρη. Φίμωσε τὸ στόμα σου μὲ χαλινάρι
ἀσεβὲς γένος τῶν Βαβυλωνίων.

Ἡ ἐπιστροφὴ τῆς Αἰγύπτου.

- 491 Ὅσοι ἔφαλλαν τοὺς ὕμνους σας ὡς πρὸς Θεοὺς (Ἰσις, Σέραπις) θὰ
μάθουν πὼς εἴσθε ἓνα μῆδέν.
Τότε ἓνας ἄνδρας, ντυμένος μὲ λινά, ἓνας ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς, θὰ πεῖ
«Ἐλάτε, νὰ ἀνεγείρουμε Ἱερὸ στὸν ἀληθινὸ Θεό...»
- 501 Τότε θὰ γίνεῖ ἓνας μεγάλος ἱερὸς Ναὸς στὴν Αἴγυπτο
καὶ ὁ θεοδημιουργήτος λαὸς θὰ προσφέρει θυσίεις σ' αὐτόν.
Σ' αὐτοὺς ὁ αἰδιος Θεὸς θὰ ἐπιτρέψει νὰ παραμείνουν ἐδώ^β.

Ὁ πόλεμος τῶν ἄστρον.

- 512 Εἶδα τὴν ἀπειλὴ τοῦ καιόμενου ἥλιου μεταξὺ τῶν ἄστρον
καὶ τὴν τρομερὴ ὀργὴ τῆς σελήνης μεταξὺ τῶν ἀστραποβόλων φλογῶν.
Καὶ τὰ ἄστρα σὲ ὀδύνη γέννας ἐμάχονταν· ὁ Θεὸς τοὺς ἐπέτρεψε τὴ μάχη
- 520 Ὁ Ὠρίων μετακίνησε τὸ Ζυγό, ὥστε νὰ μὴν ὑπάρχει πιά.
- 525 Ὁ Σκορπιὸς πῆγε κάτω ἀπὸ τὴν οὐρὰ ἐξαιτίας τοῦ φοβεροῦ Λέοντα

α. Παροιμιακὴ ἔκφραση ποὺ δηλώνει τὸν πλοῦτο.

β. Πέντε στίχ. παρατίθενται ἀπὸ Κλήμεντα τὸν Ἀλεξ. στὸν Προτρεπτ. IV 50, μὲ ἑλαφρὲς παραλλαγές.

καὶ τὸ ἀστέρι κύων ἀφανίστηκε ἀπὸ τὴ φλόγα τοῦ ἡλίου...

.....
 Ὁ ἴδιος ὁ οὐρανὸς ξεσηκώθηκε καὶ ἐτίναξε τοὺς μαχητὲς,
 θυμωμένος, μὲ τὸ κεφάλι κάτω στὴ γῆ.

Συνεπῶς, χτυπημένοι πάνω στὰ λουτρὰ τοῦ Ὠκεανοῦ,
 γρήγορα ἔκαψαν ὅλη τὴ γῆ. Ὁ οὐρανὸς ὁμῶς ἔμεινε χωρὶς ἀστραῶ.

α. Ἄν τὰ ἀστέρια ἐκληφθοῦν ὡς ἀγγελικὲς δυνάμεις, ἡ σκηνὴ εἶναι παράλληλος πρὸς τὸν «πόλεμο ἐν τῷ οὐρανῷ» τῆς Ἀποκάλυψης τοῦ Ἰωάννη (12,7). Μόνο ποῦ ἐδῶ ἀπελαύνονται ὅλα τὰ ἀστέρια ἀπὸ τὸν οὐρανό.